

Naročnina za Jugoslavijo: celoletno 180 din (za inozemstvo: 210 din), za 1/2 leta 90 din, za 1/4 leta 45 din, mesečno 15 din. Tedenska izdaja za celo leto 50 din. Plača in toži se v Ljubljani.

TRGOVSKI LIST

Časopis za trgovino, industrijo, obrt in denarništvo

Uredništvo: Ljubljana, Gregorčičeva ulica 23. Tel. 25-52. Uprava: Gregorčičeva ul. 27. Tel. 47-61. Rokopisov ne vračamo. — Račun pri poštni hranilnici v Ljubljani št. 11.953.

Izhaja vsak ponedeljek, sredo in petek

Liubliana, sreda 13. septembra 1939

Cena posamezni številki din 1'50

Varčevanje v državnem gospodarstvu

Finančni minister dr. Šutej je izdal pismen nalog na vse državne in samoupravne ustanove, da se uvede v vseh državnih gospodarstvih najstrožje varčevanje. Vsak izdatek, ki ni neobhodno potreben, se mora preprečiti.

Nalog finančnega ministra je nujno potreben, ker zlasti zaradi težke zun. politične situacije rastejo finančne naloge države, pridobitna moč davkoplačevalcev pa je v zastoju, če ne celo v znatnem padanju. Zato je naravno, da davkoplačevalci ne morejo dati še večjih davkov, temveč je potrebno, da se celo sedanji znižajo. To pa je dosegljivo le na en način, če se začne v državni upravi in v vseh državnih in samoupravnih podjetjih varčevati, da se ne bo denar davkoplačevalcev po nepotrebnem zapravil. Zato bi bilo treba v vsem javnem gospodarstvu in v vsej javni upravi uveljaviti naslednja načela:

1. Državna gospodarska podjetja, ki so pasivna, naj se prodajo ali likvidirajo. Vsak dober gospodar delata tako in tudi država naj dela tako. Če celo pa je treba likvidirati podjetja, ki kljub davčnim privilegijem in kljub drugim ugodnostim izkazujejo deficit. Zavaladati mora pravilo, da imajo eksistenčno upravičenost samo ona državna podjetja, ki izkazujejo vsaj primeroma tako velik dobiček kot zasebna. Seveda mislimo tu le na pridobitna podjetja, ne pa na obrambna ali strogo kulturna, ki pač ne morejo biti aktivna.

2. Odpravijo naj se vse nepotrebne pisarije. Birokratizem se je pri nas tako razpasel, da vse upravno in tudi poslovno življenje trpi pod bremenom nepotrebnih pisarij. Te nepotrebne pisarije so tudi vzrok, da število nameščenecv po pisarnah za manj produktivno delo raste čez mero, v pridobitnih resorih pa je nameščenecv premalo. Vse nepotrebne pisarije naj se opuste, tako nastali odvisni nameščenci pa zaposlijo pri železnici in pošti, kjer je nameščenecv premalo. Dohodki države se bodo s tem dvignili, poslovno življenje pa bistveno olajšalo.

3. Vse komisije naj se reducirajo na čim manjšo mero, zlasti pa drage komisije v tujino. Te komisije imajo dostikrat samo ta namen, da dobe nekateri lepe potne stroške, poslovno življenje pa te komisije prav znatno podražujejo. Komisije v tujino pa so dostikrat vzrok, da domača podjetja pri državnih licitacijah ne morejo prodreti. Zopet bi bilo z redukcijo komisij pomagano državnim blagajni in gospodarstvu.

4. Vsi nepotrebni reprezentativni stroški naj se odpravijo. Nikakor ni res, da bi morala biti naša država zastopana na vsakem mednarodnem kongresu. Če celo pa ni res, da more zastopati na takih kongresih država le tisti, ki ima dobre zveze, pa čeprav je nestrokovnjak. Mnogo važneje je, da zaslovi naša država po solidnosti svoje uprave, kakor pa z dragimi reprezentancami. Seveda ni rečeno, da bi morala odpasti sploh vsaka reprezentanca, toda milijone dinarjev bi mogli prihraniti, če bi se opustile vse nepo-

trebne reprezentance doma in v tujini.

5. Odpravijo pa naj se tudi vsi privilegiji, ker tudi ti pomenijo zapravljanje denarja davkoplačevalcev. V polni meri mora veljati načelo, da mora vsak plačevati iste davke in da zlasti v poslovnem življenju ni dopustna nobena konkurenca na podlagi davčnih privilegijev. To mora veljati tudi za vsa državna podjetja brez izjeme, ker se na ta način tudi bolj jasno vidi, kakšen je uspeh njih poslovanja.

6. Zidanje palač naj se omeji na minimum. Mi potrebujemo danes

regulacije rek, zboljšanje in spopolnitev cestnega in železniškega omrežja, potrebujemo dela, s katerimi se dviga gospodarska in kulturna moč države, ne potrebujemo pa dragih in samo reprezentativnih palač. Kako lahko bi samo tu mogli prihraniti tudi 100 milijonov dinarjev na leto.

Našteli smo le nekaj stvari, ki pa dovolj jasno kažejo, kako velikanske zneske bi mogli prihraniti, če bi se uvedlo v vso našo javno upravo pravilno gospodarjenje.

Varčevati je nujno potrebno, toda varčuje naj se pametno. Var-

čuje naj se pri vseh neproduktivnih izdatkih, nikakor pa ne pri izdatkih, s katerimi se more povečati gospodarska sila države. Za rentabilne investicije ni škoda denarja, škoda pa je denarja za investicije, ki pomenijo le zazidavanje denarja.

Končno pa je za varčevanje potrebna tudi čistost uprave. Vlada narodnega sporazuma, ki ima močno avtoriteto med ljudstvom, je tudi poklicana, da poskrbi za čistost uprave. Je to velika naloga, a zato tudi ena najpotrebnejših, najkoristnejših in najčistnejših.

potreba, da se do dobrega spoznavajo krajevne posebnosti in da ljudstvo nima predaleč do urada. Da banovini pripadajoča upravna oblast kolikor možno brezhibno deluje, mora ban imeti tudi izpostavljena oblastva in funkcionarje za manjše okoliše, a so ti uradi seveda v odnosu podrejenosti proti osrednjemu banovinskemu oblastvu. Takšna oblastva so predvsem občja upravna oblastva I. stopnje (današnja sreska načelstva) in se bodo morda med nje in banom vrinili še veliki župani kot občje upravno oblastvo II. stopnje za večje število srezov.

Za vsa ta banovinska oblastva, urade in zavode je treba mnogoštevilnega osebja. Vse banovinske uradnike bo postavljala ban, le uradnike najvišjih skupin pa kralj, a seveda na banov predlog in z banovim sopolpisom. — Sploh izdaja ban vse odloke o službenih odnosih banovinskih uslužbencev.

Jasno je, da bodo na Hrvatskem imele tudi krajevne edinice neko samoupravo (n. pr. občine in morda tudi velike županije), a osnovna načela o ureditvi teh samouprav se bodo predpisala z državnim zakonom, toda banovinskemu zakonu so pridržani podrobnejši predpisi o tej samoupravi in ban jo bo po svojih organih nadziral.

Sodna oblast v Hrvatski pripada sodiščem. Sodišča sodijo v kraljevem imenu in na osnovi zakonov ter pri izrekanju pravice niso pod nobeno oblastjo. S tem pa kajpada ni izključen vsak vpliv upravne oblasti na pravosodje. Zlasti imenuje kralj na banov predlog in z banovim sopolpisom sodnike višjega položaja, ostale sodnike pa ban sam ter je pri vseh teh imenovanjih vsako sodelovanje ministrov centralne vlade izključeno. — Zakonodajna oblast Hrvatske seveda tudi intenzivno vpliva na sodstvo. V bodoče se bodo s hrvatskimi zakoni predpisali organizacija in postopek sodišč, dalje pa tudi materialne zakone o stvareh, o katerih sodijo in rešujejo civilna in kazenska sodišča, bo izdala v velikem obsegu hrvatska zakonodaja in le deloma še država.

Molčati in delati!

Finančni minister dr. Šutej je sprejel novinarje in jim dejal:

»Smatram, da je v teh časih najbolj pametno molčati in delati. Mi sedaj delamo za mir in se ne bojimo. Upam, da bo to delo kronano z ugodnimi rezultati. Edino, kar vam morem reči kot novinarjem, je, da je vaša velika dolžnost, da vse naše ljudstvo opozorite, da ni ničesar, česar bi

se mogli bati, ne za varnost države, niti za varnost dinarja!«

Globoko naj bi se zapisale te besede v srca vseh in mnogo nepotrebnega razburjenja ne bi bilo, mnogo več pa bi bilo tudi doseženo.

Molčati in delati! To je edino pravilno geslo za sedanje težke čase.

Tudi Zveza industrijcev za skupno zbornico

Uprava Zveze industrijcev je imela 11. septembra pod predsedstvom g. Avgusta Praprotnika sejo, na kateri je po odobritvi poslovnega poročila generalnega tajnika dr. Adolfa Golie razpravljala o svojem stališču za primer, da se ustanovi samostojna obrtniška zbornica. Na seji se je ugotovilo, da se je Zveza z ozirom na poziv banske uprave sicer izrekla v primeru izločitve obrtniške zbornice iz skupne zbornice za ustanovitev samostojne industrijske zbornice,

toda samo v primeru, če se doseže v tem važnem vprašanju enoten sklep celotne industrije. Ker pa se je industrijski odsek Zbornice izrekel proti vsaki cepitvi sedanje zbornice, se je tudi Zveza industrijcev pridružila mnenju industrijskega odseka. Na seji Zveze dne 11. avgusta se je razpravljalo le o eventualnosti, da se iz skupne zbornice izloči obrtni odsek in le za ta primer je zavzela uprava svoje v začetku navedeno stališče.

Dr. Henrik Steska:

Državnopravni položaj banovine Hrvatske

Po čl. 116. naše ustave iz leta 1931. sme kralj ob vojni mobilizaciji, neredih in pobuni, ki bi ogrožali javni red in varnost države, ali vobče ob ogrožanju javnih interesov do take mere izjemoma odrediti z ukazom, da se začasno storijo vsi izredni ukrepi, ki so neobhodno potrebni, v vsej kraljevini ali samo v enem delu in to neodvisno od ustavnih in zakonitih predpisov. Na podlagi tega člena se je mogel oživitviti sporazum, ki je bil po dolgotrajnih pogajanjih dosežen med kraljevsko vlado in reprezentantom hrvatskega naroda ter odobren po kraljevskem namestništvu.

Dne 26. avgusta 1939. je bila po čl. 116. ustave izdana uredba o banovini Hrvatski. Dasi je ta uredba le začasna in se z njo še ni izpremenila ustava, nego se bo moral ta izjemni ukrep predložiti narodnemu predstavništvu v soglasnost, se je dejansko vendar bistveno izpremenil državopravni značaj naše države in to tembolj, ker je v sporazumu pod točko 6. izrecno predvideno, da bo obseg kompetence, pripadajočih Hrvatski, zajamčen s posebno odredbo bodoče ustave, po kateri se položaj Hrvatske ne bo mogel izpremeniti brez pristanka te banovine.

Obseg nanovo formirane banovine Hrvatske je mnogo večji od dosedanje savske banovine. K Hrvatski spadajo poleg celotne savske in celotne primorske banovine še 2 sosedna okraja na vzhodu med Donavo in Savo, trije okraji na jugovzhodu južno od Save v nekdanji Bosni, dalje južno od primorske banovine okraj Dubrovnik do vhoda v Boko Kotorsko in končno še ob vzhodu primorske banovine dva okraja v sredini bivše Bosne. Hrvatska šteje skoro 4 in pol milijona prebivalcev, od katerih je 75% katolikov, in je po obsegu svojega ozemlja štirikrat večja od Slovenije. Iz oblike Hrvatske in raznih drugih geografskih in političnih činjenic bi se moglo sklepati, da bo Jugoslavija po definitivni ureditvi z novo ustavo razdeljena na tri banovine, na Slovenijo, na Hrvatsko, kateri se bo pridružila še vrbaska banovina, in na Srbijo, ali pa na štiri banovine, pri čemer bi se oživiljeni Bosni pripojili tudi sedaj Hrvatski priključeni deli bivše Bosne.

Hrvatska ima po novi uredbi znake lastne državnosti v okviru nadrejene skupne jugoslovanske

države. V mnogem sliči novi deloma že izvedeni, deloma pa še le predvideni ustroj naše države realni uniji z obsežnimi skupnimi zadevami, v drugih ozirih pa zvezni državi, vsekakor pa ni moč uvrstiti Hrvatske v kategorijo avtonomnega dela kakšne decentralizirane edinstvene države. Hrvatski namreč ne pripada le obsežnejša samouprava, ona ima v vseh stvareh, ki niso skupna državna zadeva, lastno zakonodajno, upravno in sodno oblast. Organi, ki vršijo to trojno oblast v Hrvatski, so kralj Jugoslavije, sabor Hrvatske, potem ban Hrvatske z njemu podrejenimi banovinskimi oblastvi, uradi ter zavodi in od njega nadzorovana samoupravna telesa in pa sodišča v Hrvatski. Tisti faktor, ki veže tudi v avtonomnih stvareh Hrvatsko z vso državo je kralj. Poedino banovinsko funkcijo zakonodaje, uprave in sodstva pa ne vrši le po en teh organov bodisi sam, bodisi po podrejenih funkcionarjih, nego je pri poedini vrsti banovinske oblasti več teh organov udeleženih. Tako vršita zakonodajno funkcijo kralj in sabor skupno, sabor sklene zakone, kralj jih pa potrdi ob sopolpisu bana. Kralj je določen po ustavi kraljevine Jugoslavije, a sabor banovine Hrvatske je izvoljen od ljudstva banovine Hrvatske, ki svoje poslance svobodno voli z občin, enakim, neposrednim in tajnim glasovanjem in z upoštevanjem manjšin. Ban je postavljen od kralja, a gotovo ne brez predhodnega zaslišanja reprezentantov sabske večine, dalje mora pismeni akt kralja o postavitvi in razrešitvi bana sopolpisati novo postavljeni ban. Pri banovinski zakonodaji torej ne sodelujejo ministri centralne vlade, a še manj centralni parlament.

Upravno oblast v stvareh iz pristojnosti Hrvatske vrši kralj po banu. Od kralja postavljeni in njemu neposredno podrejeni ban načeluje vsem onim panogam javne uprave, ki pripadajo Hrvatski. Dočim vrši upravno oblast v skupnih državnih zadevah kralj po večjem številu ministrov in po edini minister načeluje poedinim panogam državne uprave, pa pri banovinski upravi ni kralju neposredno podrejenih več funkcionarjev, nego le ban sam. Nekatere posebno važne akte upravne oblasti Hrvatske sicer kralj izda, toda sopolpisati jih mora vendar še ban in to ne le takrat, kadar ban predlog stavi, nego tudi takrat,

Tudi v Ljubljani se mora pomnožiti poštne osebje

Novi poštni minister dr. Torbar je obiskal zagrebško pošto direkcijsko, kjer ga je pozdravil poštni direktor dr. Rupec, in mu opisal težave, s katerimi se mora boriti poštna direkcija. Glavna težava je v tem, ker primanjkuje osebja, vrhu tega pa so bili še sedaj nekateri nameščenci vpoklicani. Drugo važno vprašanje pa je novo poslopje poštne direkcije, ker sedanje nikakor ne zadostuje. Poštni minister je uvidel upravičenost teh želj ter takoj namestil 14 oseb. Obljubil pa je, da bo skušal nastaviti še nove ljudi.

Iste težave ko zagrebško pošto direkcijsko tarejo tudi ljubljansko, samo da je v ljubljanski pomanjkanje osebja še večji. Zato apeliramo na novega poštne ministra, da posveti svojo pozornost tudi ljubljanski poštni direkciji in da nastavi potrebno osebje. — Prav tako pa je tudi v Ljubljani nujno potrebna nova poštna palača. Vse poslovanje poštne uprave trpi, ker je sedaj razdeljeno na dve poslopji, ki sta poleg tega mnogo preveč oddaljena od kolodvora.

Zato naj se tudi to vprašanje že enkrat reši.

Zavarovanje obrtnikov se izvede?

Pri otvoritvi obrtniške razstave v Somboru je imel otvoritveni govor bivši trgovinski minister in sedanji minister za telesno vzgojo Jevrem Tomić, ki se je v svojem govoru dotaknil tudi vprašanja obrtniškega zavarovanja. Dejal je, da bi trg. ministrstvo že izdelalo načrt za obrtniško zavarovanje, za katero se je zlasti zanimal ministrski predsednik Cvetković. — Nadalje je izjavil, da veruje, da se bo ta načrt z malo dobre volje uresničil. Ker obrtniki danes niso gospodarsko zadosti močni, da bi ta načrt sami izvedli, jim bo pač morala priskočiti na pomoč država.

Trgovci pa so sami zadosti močni, da izvedejo socialno zavarovanje in vendar nikakor tega ne morejo doživeti. Ali je res tako silno malo dobre volje, da se trgovcem pomaga?

Razstava slovenskega obrta odložena

Razstavnj odbor naznanja, da je v smislu sklepa svoje zadnje seje zaradi napetega mednarodnega položaja prekinil začeto delo za razstavo slovenskega obrta, ki je bila določena za čas od 7. do 16. oktobra t. l. ter preložil razstavo na poznejši in primernejši čas. Razstavnj odbor je o tem s posebnim obvestilom obvestil tudi vse prijavitelje razstavljalcev s prošnjo, da izdelke — v kolikor nimajo še gotovih — dokončajo in pripravijo za poznejši čas, ki bo za razstavo primeren, o čemer bodo še obveščeni. Vendar bo v proslavo 10letnice dela Zavoda za pospeševanje obrta pri Zbornici za TOI izšel v pozni jeseni poseben zbornik s prispevki strokovnjakov o delu in položaju obrtništva v dvajsetih letih svobodne države. Podrobnosti o tem se bodo še objavile.

Opozorilo izvoznikom

Zaradi pomanjkanja vagonov in neurejenih transportnih razmer v tujih državah bo izdajal Zavod za pospeševanje zunanje trgovine v bodoče izvozna potrdila le pod pogojem, da mu vsak izvoznik predhodno sporoči nakladalno postajo, da bi mogel to javiti gen. direkciji drž. železnice, da ta dirigira na dotično postajo potrebno število vagonov. Zato naj izvozniki pravočasno, t. j. 3 do 5 dni pred nakladanjem sporoče Zavodu nakladalno postajo, ter morejo samo v tem primeru računati na potrebne vagonne. Kdor se po tem ne bo ravnal, ne bo dobil vagonov.

Položaj našega gospodarstva

Iz poslovnega poročila gen. tajnika dr. Golie na seji uprave Zveze industrijev

Ker je postala preskrba industrije s surovinami vedno težavnejša zaradi pomanjkanja deviz, je Zveza ponovno predlagala, da se zavaruje preskrba industrije s surovinami z organizacijo kompenzacijskih kupcij z deviznimi državami. V ta namen naj bi se porabil tudi gradbeni les, na kar pa finančno ministrstvo ni hotelo pristati, ker da bi bil zaradi prevelikega izvoza gradbenega lesa ogrožen tečaj dinarja. V finančnem ministrstvu pa so se sklicevali tudi na to, da izvoz našega lesa v devizne države, kakor n. pr. v Egipt, narašča tudi brez kompenzacij.

Priznati pa je treba, da se pristojna mesta trudijo, da se poveča naš izvoz. V zvezi s tem je treba omeniti, da so se vendarle uvedle izvozne premije v obliki ugodnostnega obračunskega tečaja za devize za nekatere vrste izvoznega blaga, kakor za upognjeno pohištvo ter razne galanterijske izdelke iz lesa. Nadalje so se dovolile izvozne premije na račun transfernega konta tujega kapitala. Ta olajšava prihaja v poštev zlasti za izvoz v Levanto.

Devizni odbor pri Narodni banki je nadalje odločil, da se more za posamezne vrste blaga, ki se izvozi v neklirinske države (razen v Švico in Francijo), sprejeti v delno plačilo v »transfernih« dinarjih. Zaenkrat velja ta ugodnost za mesne, ribje, sadne, povrtniške konzerve.

Prvotna navodila za premiranje našega lesnega izvoza v Francijo se niso obnesla ter je nato izdal Zavod v smislu predlogov Strokovnega odbora za lesne proizvode nova navodila.

Proti naši stalni zahtevi, da se dovoli izvoznikom prosto razpolaganje s celotno izvozniško devizo, se niso mogli nikdar navesti nikaki načelni pomisleki. Finančno ministrstvo je nasprotovalo tej zahtevi le zato, ker bi moralo nabaviti devize za državna plačila v tujini dražje. Sedaj je devizni odbor pri Narodni banki naše stališče usvojil ter predlagal finančnemu ministru, da smejo izvozniki prodati na borzah 100% deviz po borznem tečaju. Finančni minister je ta predlog sprejel z omejitvijo, da morajo zavodi še nadalje ponuditi 25% deviz Narodni banki v odkup, ki pa bo tudi te devize plačala po dnevnem borznem tečaju.

Vprašanje ustanovitve posebne kreditnega zavoda za industrijo se še ni premaknilo z mrtve točke, zlasti zaradi sprememb v vodstvu Narodne banke.

Glede kreditov Narodne banke izvoznikom so predlagali izvozniki, da bi dovoljevala Narodna banka za izvozne posle osebne kredite po znižani obrestni meri na podlagi zaključne ali menice tujih kupcev. Tako bi mogli zlasti naši lesni izvozniki z manjšim obratnim kapitalom sklepati večje zaključke z daljšim dobavnim rokom. Te predloge je zveza sporočila NB s prošnjo, da jih upošteva.

Poslovno poročilo govori nato o naši

zunanji trgovinski politiki

ter zlasti o zasedanjih stalnega jugoslovansko-nemškega ter italijansko-jugoslovanskega odbora. Pri pogajanjih z Nemci je bilo določeno, da ostanejo naši dogovori s Češkoslovaško v veljavi tudi za protektorat. Zvišala se je naša uvozna carina za nekatere domače proizvode. Priznale so se tudi nekatere ugodnosti za nekatere naše izvozne predmete.

Pri pogajanjih z Italijo je šlo predvsem za novo določitev kontingentov. Na konferenci so izrekli

naši delegati tudi pomisleke proti ev. nameravani monopolizaciji italijanskega lesnega uvoza. Pomirljive izjave italijanskega delegata niso mogle naših delegatov popolnoma prepričati.

Druga vprašanja

Banska uprava je uvidela upravičenost naše zahteve, da se običinske trošarine na pogonska sredstva ne dovoljujejo. Le v nekaterih izjemnih primerih je bila taka trošarina dovoljena.

Glede posebnega prispevka za narodnoobrambeni sklad je Zveza dosegla, da se pobira posebni prispevek na uslužbenški davek samo na podlagi mesečno pobranega uslužbenškega davka.

Zveza je nadalje dosegla, da se banovinska trošarina na obutev ne plačuje od sandal in copat iz usnja, temveč le od obutve, ki je pretežno iz drugega materiala. Zveza je začela akcijo, da se ga-

lanterijsko usnje oprosti 3% dodatka k skupnemu davku.

Poročilo navaja nato prizadevanje Zveze, da se načrt uredbe o pospeševanju proizvodnje in izkoriščanju električne energije spremeni, da bo ustrezal zahtevam gospodarskih ljudi. Zlasti je nesprijemljiva določba načrta, da se morejo brez odškodnine razlastiti po poteku koncesijske dobe tudi že obstoječa podjetja. Takšna določba gre predaleč. Upati je, da se bo to vprašanje zadovoljivo rešilo, ker je ministrstvo za trgovino in industrijo že predlagalo, da se skliče anketa prizadetih gospodarskih korporacij.

Končno poročilo poročilo še o reviziji obrtnega zakona. Prva konferenca je obravnavala to vprašanje na podlagi predlogov gospodarskih zbornic. Konferenca je razpravljala o prvih 175 paragrafi. Druga konferenca bi morala biti že konec junija v Splitu, a še dosedaj ni bila sklicana.

Nova veleblagovnica „Akra“

Prihodnji teden se odpre v Beogradu nova veleblagovnica »Akra«, ki so jo ustanovili bivši nameščenci veleblagovnice »Ta-Ta«. Novi lastniki so že popolnoma preuredili lokale, ki so jih najeli za veleblagovnico v Prestolonaslednikovi ulici št. 17.

Tako se glasi poročilo iz Beograda, ki ga je objavil »Jug. Kurir«. To poročilo potrebuje na vsak način nekaj pripomb in dostavkov. Predvsem bi vprašali »Jugoslovanskega Kurirja«, če res natančno ve, da so lastniki nove veleblagovnice bivši nameščenci »Ta-Ta«. Znano je namreč, da so potrebni za ustanovitev veleblagovnice milijoni. Ali je res verjetno, da imajo te milijone bivši nameščenci »Ta-Ta«. Nekaj čisto novega je, da bi »Ta-Ta« plačevala svoje nameščence tako dobro, da bi ji ti mogli v tako kratkem času konkurirati. Kaj pa če se pod nameščenci »Ta-Ta« krije kdo drugi? Zato še enkrat pozivamo »Jugoslov. Kurirja«, da pove, če je mogoče njegova vest v resnici točna!

Ustanovitev nove veleblagovni-

ce pa hkrati dokazuje, kako upravičena je bila zahteva trgovcev, da se sedanja uredba o veleblagovnicah spremeni, ker ne preprečuje ustanavljanja novih veleblagovnic. Nimamo sicer nič proti temu, če bi ena veleblagovnica konkurirala drugi. Toda izkušnja nas uči, da se tuji kapital, ki poseduje veleblagovnice, prav hitro med seboj dogovori, seveda na škodo konsumentov in vse domače trgovine. To se prav lahko zgodi tudi sedaj in namesto konkurence bi dobili pravo hegemonijo veleblagovnic na domačem detajlnem trgu. To pa se absolutno ne sme dopustiti, zlasti če so te veleblagovnice v tujih rokah. Zato ponavljamo staro zahtevo trgovstva, da se sedanja uredba o veleblagovnicah razveljavi, namesto nje pa izda nova uredba, kakor so jo predlagale naše gospodarske zbornice. Upamo, da se bo sedaj to tudi zgodilo, ker si vendar ne moremo misliti, da bi tudi pod vladno narodnega sporazuma bili interesi tujega kapitala važnejši kakor pa so interesi domačega in nacionalnega trgovstva.

Občni zbor Trg. društva »Merkur«

Trgovstvo društvo »Merkur« v Ljubljani ima svoj redni občni zbor v četrtek dne 21. septembra 1939 ob 7. uri zvečer v posvetovalnici Združenja trgovcev v Trgovskem domu, Gregorčičeva ul. 27, pritičje, levo, z običajnim dnevnim redom.

Poklicnim šoferjem in delodajalcem

Naprošeni objavljamo:

Ker se v zadnjem času pojavljajo med delodajalci in poklicnimi šoferji nesporazumi glede delovnega časa in plačila nadurnega dela objavljamo, da je v smislu zakona o zaščiti delavcev (§ 1.) delovni čas za poklicne šoferje 8 oziroma 10 ur dnevno, in sicer le ob delavnikih. Nedelje in zapovedani prazniki so prosti dnevi, kot jih imajo drugi delavci.

Po § 6. zakona o zaščiti delavcev se lahko delovni čas podaljša, a se morajo vse nadure plačati s 50% poviškom. Nočno in nedeljsko delo pa s 100% poviškom redne plače. Eventualna dnevnična se v plačo ne računa, ker ona je dana le radi čezmernih stroškov, ki jih ima šofer izven svojega delovnega delokroga zaradi prehrane in prenočišča.

Ta zakon velja za vse šoferje, brez ozira na to, če so uslužbeni pri tovornih, avtobusnih ali luksuznih avtomobilih ali če so plačani tedensko ali mesečno.

»Volan«

Politične vesti

»Giornale d'Italia« piše v članku »Resno delo«, da je Italija kot prva zahtevala revizijo versajske pogodbe ter da je v tem podpirala Nemčijo. V zadnjih dneh je storila Italija vse, da reši mir. Toda druge sile so delovale v nasprotnem smislu in akcija Italije ni privedla do rezultata. Zato se je Italija potegnila nazaj, da skrbi samo za naloge, katere ji nalagajo notranje nacionalne potrebe ter potrebe imperija. To pa ne pomeni, da bi se Italija izolirala v Evropi, ker stanjena velika vrednost in moč preveč znani, da bi se mogla popolnoma desinteresirati za nadaljnji razvoj razmer. Italija zato z velikim zanimanjem spremlja nadaljnji razvoj dogodkov. Nato članek poudarja, da je Italija usmerila vse svoje sile za obnovo in napredek države ter da je zato tudi obnovila ves domači in mednarodni železniški promet.

Italija pa je obnovila tudi ves svoj pomorski promet in italijanski parniki zopet redno vozijo po Jadranskem morju, v Ameriko in skozi Sueški prekop.

V Parizu je bila seja vojnega sveta, katere so se udeležili Chamberlain, lord Chatfield, Daladier in

Gamelin. Sklenili so, da se nudi Poljski vsa pomoč. V čem bo obstojala ta pomoč, niso povedali.

Ameriški kongres se sestane 2. oktobra, da sklepa o spremembi nevtralizacijskega zakona. Kakor poročajo listi, je večina ameriškega javnega mnenja za to, da se podpirata Francija in Anglija z orožjem in vojnimi materialom.

Nemška in poljska poročila z vzhodne fronte si zelo nasprotujejo. Nemci poročajo, da traja njih prodiranje še nadalje in da se bližajo že Lvovu. Poročajo tudi, da so bile nekatere poljske divizije popolnoma razbite in da je nemška vojska ujela zelo veliko število Poljakov ter napravila velik vojni plen. Med drugim da so padli nemški vojski v roke tudi štirje možnarji 21 cm kalibra. Tudi nemška poročila poročajo o hrabrem odporu poljske vojske in tudi poljskega prebivalstva.

Poljsko poročilo poroča o silnih napadih nemških letal na poljska mesta. Samo na Varšavo je bilo en dan izvršenih 40 bombnih letalskih napadov. Vendar pa poljska poročila naglašajo, da je nemško prodiranje ustavljeno.

Sovjetski radio je poročal, da so se morali Nemci pred Varšavo umakniti, ker jim je udarila v hrbet poljska vojska, ki se je umikala iz Poznjanskega. Italijanski radio pa je poročal, da je padlo v Varšavi na tisoče nemških vojakov, ker je nemške vojske nenadoma napadlo civilno prebivalstvo.

Vse pa kaže, da je položaj na vzhodnem bojišču približno naslednji: Nemci ne bodo več napadali Varšave frontalno, temveč jo bodo skušali obkrožiti. Prodiranje nemške vojske se je nekoliko ustavilo, kar priznavajo tudi Nemci. Poljaki dajejo na vsej fronti žilav odpor. Nekateri poljski oddelki so obkoljeni ter se skušajo z obupnimi boji prebiti skozi nemške čete. Najbolj trpe Poljaki zaradi premoči nemškega letalstva. Vsa poročila so soglasna v tem, da morala poljskega prebivalstva ni trpela. Povsod pomaga poljsko prebivalstvo poljski vojski z največjo požrtvovalnostjo.

Hitler je ponovno obiskal vzhodno fronto ter prišel tudi v prve vrste. Poveljniki nemških čet so mu raportirali o doseženih uspehih. Na vzhodno fronto je odpotoval tudi maršal Göring, da osebno prevzame poveljstvo nad letalskimi četami.

Angleške čete so prvič posegle v borbo. Boji pred Slegfriedovo črto se ob Saari nadaljujejo. Francoska poročila pravijo, da napreduje francoska vojska metodično in da stalno dosega manjše uspehe. Vsi ti boji pa imajo še vedno značaj boja predstraž. Nemci so napravili več protinapadov, ki pa so bili večinoma od Francozov odbiti. Pričakuje se, da se bo v kratkem razvila med obema obrambnima črtama trdnjavsko vojska v gigantskem obsegu. Nemci so začeli evakuirati nadaljnja mesta na zapadni fronti.

Poljska vlada se je obrnila na vse vlade in protestirala, ker Nemci bombardirajo nezaščiten mesta.

Vlada češko-moravskega protektorata je objavila opozorilo na vse državljane protektorata, da je vstop v katere koli tuje vojaške formacije veleizdaja, ki bo najstrože kaznovana. Zlasti opozarja vlada na težke posledice, ki bi zdale vsakogar, ki bi bil kot član tujih vojnih formacij ujet od Nemcev.

Ker je Kanada z vojno napovedjo Nemčiji postala vojskujoča se država, je prepovedala washingtonska vlada izvoz orožja in vojnega materiala tudi v Kanado.

Vojna v Evropi je hipoma likvidirala vsa nasprotja v Palestini. Sirijski nacionalisti so soglasno sklenili, da se pridružijo Franciji, palestinski Arabi pa so se izjavili za Anglijo. Popolnoma pa je tudi prenehal židovski terorizem, da je v vsej deželi nastal mir.

Siamska vlada je proglasila nevtralnost Siama v sedanji vojni.

Zastopniki nevtralnih držav Belgije, Nizozemske, Danske, Norveške, Švedske, Finske in Luksemburga so se sestali v Bruslju k posebni konferenci, na kateri so razpravljali o medsebojni zamenjavi živih surovin.

Več deset tisoč Poljakov v Ameriki se je prijavilo kot prostovoljci za poljsko legijo, ki se ustanavlja v Franciji.

Nemške podmornice so zopet potopile več angleških parnikov. A tudi Angleži so potopili nekaj nemških parnikov. Podrobnih poročil pa Angleži o pomorski vojni ne izdajajo.

Madžarski dopisni urad poroča, da so začele slovaške oblasti množično aretirati Madžare na Slovaškem. Vodja madžarske manjšine grof Eszterhazy je postavljen pod policijsko nadzorstvo.

Ameriški Rdeči križ je dovolil 50.000 dolarjev kredita za nakup šotorov, ki bodo poslani poljskemu Rdečemu križu. Za ameriško bolnico v Parizu pa je dovolil ameriški Rdeči križ 25.000 dolarjev.

Denarstvo

Minister dr. Andres o uredbi o izplačevanju vlog

Minister za trgovino dr. Andres je bil v Zagrebu ter je izjavil novinarjem o novi uredbi o izplačevanju vlog naslednje:

V tej uredbi ni nič nenavadnega. Vstop Francije in Anglije v vojno je bil tisti zunanje-politični movens, ki je zlasti vplival na vlagatelje. Dolžnost vlade je bila, da prepreči posledice te nepravilne panike, ki je nastala med vlagatelji. Na moj predlog ter na predlog finančnega ministra je izdala vlada uredbu o praznikih, da se za prvi hip dobi čas in da se onemogoči run na zavode. Tak ukrep je zelo dobro znan tudi v angleškem gospodarskem življenju (Holydays).

8. t. m. je nastopil režim uredbe o izplačevanju vlog. Pri izdaji te uredbe sem bil mnenja, da je najboljša rešitev tako imenovani sistem klasifikacije vlog proti kritičariji odповіdi.

Ta sistem je izveden po strogem načelu enakopravnosti za vse denarne zavode, kar je zlasti zahteval fin. minister. S tem ukrepom se je ostalo v okviru normalnih razmer, ker obstoje vloga proti odповіdi tudi v najbolj normalnem času. Gospodarsko življenje se bo odvijalo po 8. t. m. v mejah normalnega stanja, kakor se to vidi iz čl. 3., 4. in 5. uredbe. Ta normalizacija gospodarskega življenja je v zvezi oziroma pogojena z ohranitvijo likvidnosti denarnih zavodov. Ta ohranitev pa je nemogoča brez dajanja novih kreditov, ali kakor se to reče strokovno, brez uspešne intervencije Narodne banke. S tem je seveda v najbližji zvezi tudi vprašanje širokogrudnega proučevanja reeskompletnega materiala v vsakem konkretnem primeru.

Vsa ta vprašanja so temeljito proučili poklicani činitelji in nato bili izdani ukrepi, s katerimi je bilo zajamčeno redno funkcioniranje naših denarnih zavodov. Da se je to tudi doseglo, o tem sem se v Zagrebu mogel z zadovoljstvom prepričati.

Stanje Narodne banke

Izkaz Narodne banke z dne 8. septembra navaja naslednje spremembe (vse številke v milijonih din):

Skupna vsota kovinske podloge se je zvišala za 61,8 na 1.985,3. Pomnožilo se je samo zlato v blagajnah.

Devize izven podloge so narasle za 1,0 na 509,6.

Vsota kovancev se je zvišala za 21,9 na 318,8.

Skupno so se posojila zvišala za 124,0 na 2.256,0 (prejšnji teden pa so se posojila povečala za 297,1). Menična posojila so se zvišala za 136,6 na 2.048,2, lombardna so pa padla za 12,6 na 207,7.

Razna aktiva so se povečala za 247,2.

Obrok bankovcev se je zvišal za 500,7 na 8.486,5.

Obveze na pokaz pa so padle za 31,4 na 1.318,2.

Razna pasiva so se zmanjšala za 21,2 na 277,0.

Skupno kritje se je znižalo na 26,01, samo zlato pa na 25,87%.

Obrestna mera je ostala nespremenjena.

Nova uredba o izplačevanju hranilnih vlog je znatno pomirila vlagatelje in na val vlagateljev je bil po uveljavljanju nove uredbe primeroma zelo majhen. Pričakovati pa je, da se bo še bolj zmanjšal, ker morejo tudi denarni zavodi ustreči v okviru nove uredbe vsem zahtevam vlagateljev. Hrvatski listi naglašajo, da je nova uredba za sluga hrvatskih ministrov.

Tečaj državnih papirjev se nadalje nazadujejo ter so bili 12. septembra na beograjski borzi zabeleženi naslednji tečaji: vojna škoda 443, begluške obveznice 82, dalmatinske agrarne 78'50, 4% agrarne

58'50, 7% Blair 90'75, 8% Blair 95'75, Seligman 95'50.

Priv. agrarna banka ne bo več pod kontrolo finančnega ministra, temveč pride pod kontrolo kmetijskega ministra.

V Gornji Sleziji so uvedli Nemci

nemško valuto, vendar pa poljski zlot velja še nadalje.

Svicaarska vlada je odklonila zahtevo nekaterih krogov, da bi Svica proglasila moratorij zaradi mobilizacije.

Francoska vlada je sklenila, da

se potegne iz prometa ves srebrni denar, ki se nadomesti z bankovci. Ameriško finančno ministrstvo je izdalo sporočilo, da ostane trojni valutni sporazum med U. S. A., Francijo in Anglijo še nadalje veljavni.

Evropski lesni trg tik pred novim gospodarskim letom

Zadnji »Internationaler Holzmarkt« objavljaja z dne 1. septembra datirani članek o položaju na evropskem trgu pred novim gospodarskim letom. Njegova izvajanja morda niso v vsem pravilna, zlasti kar se tiče ruskega lesa. Vendar mislimo, da bo v informaciji našim bralcem njegov članek dobro služil in zato ga tudi objavljamo:

Politika in gospodarstvo imata od nekdanj medsebojen vpliv, v sedanjem času pa se sploh ne moreta ločiti. Razvoj v letošnjem letu to jasno izpričuje.

Letošnje gospodarsko leto se je začelo tako po količinah ko po cenah tako slabo kakor redkokdaj. K novemu letu niso mogle zaznamovati nordijske države skoraj nikakih bližnjih kupcij, kontinentalnim lesnim izvoznim državam tudi ni šlo bolje, lesne cene pa so bile na nivoju, ki se je od najnižje nižine za časa svetovne gospodarske krize kaj malo razlikoval. Vse to je bila prav gotovo posledica takratne politične situacije.

Prav tako pa je politični razvoj omogočil, da se je depresija v najkrajšem času spremenila v konjunkturo.

Oboroževanje požre velike lesne količine

Odločilni za spremembo lesne depresije v konjunkturo so bili veliki oborožitveni programi zapadneevropskih sil.

Predvsem so oddala angleška oblastva za številne naprave barak, zračnih zaščit in podobno velike dobave lesni trgovini. Te dobave so v kratkem času izpraznile zaloge ter zahtevale velike nove nabave v evropskih lesnih izvoznih državah.

Značilno za velikost zalog je, da n. pr. izkaz pristaniške uprave v Londonu navaja za 31. julija, da je bilo v skladiščih samo 18.677 standardov desk proti 16.662 standardom pred enim letom. Količina surovih desk je padla celo od 13.215 na 7.749 standardov. Že te številke dokazujejo, kako zelo so zaloge padle.

Na drugi strani pa so cene v obratnem razmerju narasle. Za posamezne sortimente je znašalo zvišanje 20 do 25 odstotkov, za nekatere celo več.

Tudi v Franciji je povečano oboroževanje zahtevalo zelo znatne lesne količine, da je domača proizvodnja, ki je v prejšnjih letih pritiskala na tuje trge, polno zaposlena in da se je moralo dostikrat poseči še po dragem nordijskem lesu.

ETEC kvote za 1939.

Etec se je novi izvozni situaciji prilagodila, ko je na svoji seji z dne 2. avgusta zvišala letošnje izvozne kvote rezanega iglastega lesa za 10%, da jih je torej zvišala skupno za 290.320 standardov. Te kvote so bile določene za posamezne v Etec organizirane države takole:

	prvotne	zvišane
	kvote	v tisoč standardih
Švedska	656	721,6
Finska	804	884,4
Rusija	760	836
Poljska	250,4	275,44
Latiška	101,6	111,76
Jugoslavija	134,4	147,84
Romunija	196,8	216,48
skupno	2.903,2	3.193,52

To zvišanje lesnih izvoznih kvot bo imelo, o čemer izkušeni lesni strokovnjaki pač ne dvomijo, komaj še praktičen vpliv na evrop-

ski izvoz iglavcev tako pozno v sezoni, ker so dispozicije za okrogli les že dane, kakor tudi zmanjšanje kvot v septembru 1938 ni moglo vplivati na položaj.

Menda je pravilna sodba, da je bil vzrok v znižanju ta, ker so za časa zasedanja ETECa v Stockholmu vse udeležene države svoje kvote že večinoma prodale ter se izvozniki ne bi mogli pripraviti do tega, da jih ne bi prodali naprej. Konec leta bi potem izkazal, da so bili izvozi znatno višji, kakor pa so dovoljevale kvote. Zato so v avgustu dovoljene izvozne količine prilagodili dejanskim izvozom, kakor se je to zgodilo pred enim letom nazad. Razen Rusije se pač ne bi niti ena država držala svojega kontingenta.

Ruski les

Če so že pretekli meseci dokazali, kako zelo vpliva politika na razvoj evropskega lesnega trga, potem tudi ne more biti dvoma, da ne bodo velikanski politični dogodki najnovejše dobe ostali

Naše gospodarstvo v I. polletju

Oddelek za proučevanje gospodarskih vprašanj pri Narodni banki podaja v svojem zadnjem poročilu naslednji splošni pregled o stanju našega gospodarstva v I. polletju 1939.

Za razliko od spomladanskih mesecev v tem letu, ko je vojna psihoza v veliki meri pritiskala na gibanje poslov, je v začetku leta pa tja do julija kazalo svetovno gospodarstvo precejšnjo aktivnost, ki pa je bila skoraj popolnoma odvisna od zaostrenosti političnih odnošajev na svetu. Da je res tako, se vidi tudi po tem, da sedaj v hitro povzročenem gospodarskem poletu v nasprotju s prejšnjimi leti, ne sodelujejo Združene države Sev. Amerike. V tej državi se je gospodarski razvoj zadržal v glavnem na stanju prejšnjega leta, ko je bil za beležen nagel dvig, po nekaterih znakih pa se more reči celo, da je nekaj popustil. Neenaki razvoj v glavnih industrijskih državah Evrope na eni ter v Združenih državah Sev. Amerike na drugi strani, je treba še vedno pripisati večjemu oboroževanju, ki samo v omenjeni čezoceanski državi nima prvenstvenega in izjemnega pomena.

Glavna gibalna za novi polet so izdatki za oboroževanje, ki so v posameznih državah tako visoki, da je bila z njih pomočjo ponekod postavljena v službo vojnih ciljev vsa gospodarska aktivnost. Kot posledica tega se je v teh državah opazila rahla hosa industrijskih papirjev, ki pa vendar ni v pravem razmerju z razmahom in veličino industrijske proizvodnje, v kateri še vedno noče sodelovati znaten del razpoložljivega zasebnega kapitala.

Kar se pa tiče našega gospodarstva, treba reči, da njegov razvoj ni bil pod vplivom činitele izjemne važnosti, ki bi mogli ustvariti nov konjunkturi polet. Nasprotno je politična napetost v Evropi vplivala v precejšnji meri, da je še nadalje trajal počasnejši tempo razvoja poslov, kakor je bil konstatiran za I. tromesečje v tem letu. Ne samo, da se je nadaljevalo padanje obsega količine naše zunanje trgovine (—8'2 odstotka v letu 1938. proti —5'1

brez vpliva na lesni trg. Vplivi velikonemškega konsumnega ozemlja na lesno gospodarske dogodke v srednji in vzhodni Evropi bodo v letno gospodarskem letu 1939/40. odločilnejši, kakor je bilo to v zadnjem letu.

Že z vključitvijo Avstrije v Nemčijo se je lesni izvozni položaj v osrednji Evropi močno spremenil, skoraj enako pomemben je bil razpad Češkoslovaške, ne le zaradi ustanovitve Češko-moravskega protektorata in samostojne Slovaške, temveč tudi zato, ker je postala Madžarska s pridobitvijo Podkarpatske Rusije za mnoge lesne vrste avtarkična.

Šele pred nekaj dnevi sklenjena gospodarska pogodba med Rusijo in Nemčijo oz. sklenjeni nenapadni pakt bosta gotovo položaj še bolj spremenila. Predvsem bo ruski les v večji meri prišel na nemški trg. Ne bo napačen niti zaključek, da se bo začel v začetku tega leta sklenjeni lesni dogovor med Italijo in sovjetsko Rusijo v resnici izvajati.

odstotka v letu 1938.), a posebno izvoza (—10'9 odstotka v I. 1939. proti letu 1938.), temveč so nazadovale tudi cene ter izkazuje splošni indeks padec 3% proti letu 1938. namesto povečanja v višini 10'9% v letu 1938. proti letu 1937. Čeprav se indeks toplinski proizvodnje v pomanjkanju indeksa celotne industrijske proizvodnje ne more vzeti kot merilo celotne naše proizvodnje delavnosti, vendar se v I. polletju 1939. njegovo gibanje slučajno krije z razvojem naše celotne industrijske proizvodnje. Izkazuje v letu 1939. porast v primeri z I. 1938. v višini 20'1% proti porastu v višini 36'6% I. 1938. (proti I. 1937.), kaže ta indeks verno počasnejši tempo aktivnosti ne samo v tej panogi, temveč tudi v celotni naši industriji.

Posebno potrdilo za takšno presojo stanja naših gospodarskih poslov ni samo v zmanjšanju investicijske delavnosti (vseokoli zmanjšani uvoz investicijskih dobrin), temveč tudi v znatni likvidnosti denarnega trga. Ravno v času, ko se po izrednem odlivu v I. tromesečju začena beležiti delno vračanje dvignjenih vlog v naše depozitne ustanove, postaja likvidnost naenkrat močnejša, kakor pa bi se moglo pričakovati z ozirom na poslovno sezono in višino razpoložljivih denarnih sredstev. To se opazja tudi po povečanjem povpraševanju po državnih blagajniških zapisih ko tudi pri razvoju zasebne obrestne mere, ki se po skoku v marcu vrača na raven v mesecu januarju. Neposredni razlog ponehanja napetosti na denarnem trgu je vsekakor vzdržnost tudi od notorno kratkoročnih naložb ne samo pri posameznikih, temveč tudi pri kreditnih ustanovah.

barva, plesira in kemično snaki obleke, klobuke

ltd. Škrobi in svetilolika srajce, ovrtnike in manšete. Pere, suši, monga in lika domače perilo

tovarna JOS. REICH

Poljanski nasip 4-6. Selenburgova ul. 3

Telefon št. 22-72.

Zunanja trgovina

Trgovinska pogajanja med Francijo in Italijo se začne ta teden.

Romunsko nafto, ki jo bo Nemčija še nadalje dobivala od Romunije, bo Nemčija plačevala z vojnim materialom bivše Češkoslovaške.

Turška vlada je prepovedala vsak izvoz mineralnih olj ter vsakega tekočega goriva.

Na romunskem trgu surovin so začele rasti cene. Zlasti so se dvignile cene premoga. Znatno pa so se podražili tudi petrolej, drva in volna. Cene za živila pa so ostale še neizpremenjene.

V Bukarešti je bil podpisan dogovor, po katerem bo nabavila Nemčija v Romuniji 300.000 ton pšenice. To pšenico je kupila Nemčija pri zadružnem zavodu. Poleg tega namerava Nemčija kupiti še pri zasebnikih 100.000 ton pšenice.

Romunija je lani uvozila cigaretne papirja za 71 milijonov levov. Od vsega papirja je uvozila 50% iz Nemčije, 40% z Jugoslavije, ostalih 10% pa iz Italije in Češko-Moravske.

Potrošnja tobaka v Italiji je v stalnem dvigu. V letu 1938/39. se je dvignila za 252 milijonov stotov na skupno 4.027 stotov.

Proizvodnja tobaka v Bolgarski stalno raste. Leta 1937. je proizvela Bolgarska 22.098 ton za 1.610 milijonov levov, I. 1938. pa 38.518 ton v vrednosti 2.364 milijonov levov. Največ tobaka je izvozila Bolgarska v Nemčijo, ki je kupila I. 1937. 10.979 ton za 817 milijonov levov, I. 1938. pa že 21.832 ton za ceno 1.362 milijonov levov.

Madžarska bo še nadalje redno dobavljala Nemčiji in Italiji pšenico.

Madžarska bo dobavljala Nemčiji vsak teden po 8000 gnjati.

Madžarske državne železnice so zvišale železniško tarifo za blago vseh vrst. Baje je zvišanje tarife le začasno.

Od 11. septembra dalje se bo v Nemčiji izdelovala samo ena vrsta klobas, tako imenovana »enotna klobasa« (Einheitswurst).

Francija je lani izvozila 1.029.000 hektolitrov vina proti 860.000 hl v letu 1937. V prvih petih letošnjih mesecih pa je znašal izvoz vina samo 420.000 hl proti 462.000 hl lani. Glavni kupci francoskega vina so bile Svica, Belgija, Anglija in Nemčija.

Letošnja francoska žetev pšenice se cení na 98 milijonov stotov. Proizvajalci bodo dobili za pšenico nad 13 milijard frankov.

Letošnja žetev žitaric v Evropi bo v primeri z lani manjša za okoli 6 milijonov ton. Nemška žetev bo dala za en milijon ton manj ko lani.

Ameriška trgovina je prišla zaradi vojne v zelo težaven položaj. Združene države Severne Amerike so namreč izvažale polovico svojega izvoza v države, ki so sedaj v boju. Velik del ameriške industrije bi zašel v zelo težaven položaj, če ne bi mogel več izvažati svojih izdelkov v Francijo in Veliko Britanijo.

Mariborska carinarnica

je imela v preteklem mesecu avgustu 8.501.833 dinarjev dohodkov, in sicer 8.437.868 dinarjev pri uvozu in le 63.965 dinarjev pri izvozu. — Depozitov je bilo 685.944 dinarjev.

Tekstilne tovarne v Romuniji bodo morale ustaviti obrate

Romunska vlada je izdala celo vrsto prepovedi o prodaji blaga ter poleg tega dala pod vojaško kontrolo nekatera skladišča blaga, kar pomeni, da je bilo to blago deloma konfiscirano za vojaške potrebe. Tako pridejo pod kontrolo vse zaloge belega bombažnega prediva, kaki-materiala, flanelske srajce v teži 300 gramov, bel sukanec in kaki-sukanec, volna, volnene srajce v teži nad 150 gramov, športni in vojaški čevlji, opanke, škornji vseh vrst razen iz ševroa in laka. V količini do 80% so zaplenjene vse zaloge nepredelane merino-volne, vsa barvana in nebarvana volnena prediva, predelana in nepredelana ovčja krzna. Ti predmeti se smejo prodajati le v primeru, da se je določeni odstotek teh predmetov odstopil vojski. Zaradi teh ukrepov je zlasti zadeta romunska tekstilni industrija, ker so bile njene surovine zasežene skoraj v celoti. Cela vrsta romunskih tekstilnih tovarn je zato ustavila obratovanje.

Predmeti, ki jih smatra Anglija kot vojno kontrabando

Britanska vlada je izdala naredbo, na podlagi katere se bodo smatrali za ves čas vojne z Nemčijo v seznamu I. naštetih predmeti kot dokazana vojna kontrabanda, dočim se bodo predmeti, naštetih v seznamu II. smatrali le kot pogojna vojna kontrabanda.

I.

Kot vojna kontrabanda se smatra blago, katero ne smejo nevtralne države dobavljati vojskujoči se državi, ne da bi tvegali, da bo to druga vojskujoča se država zaplenila.

Absolutna kontrabanda: a) Vse vrste orožja, municije, eksplozivnih sredstev, kemikalije in orodje, ki se more uporabiti v kemični vojni, ko tudi stroji za njih proizvodnjo ali popravilo, njih sestavni deli, predmeti potrebni ali pripravi za njih uporabo, material ali sestavine, ki se uporabljajo pri njih proizvodnji, potrebni ali primerni predmeti za proizvodnjo ali uporabljanje dotičnega materiala ali sestavin.

b) Vse vrste goriv, vse orodje ali sredstva za prenos po suhem, vodi ali zraku ter stroji za njih proizvodnjo ali popravilo, njih sestavni deli, stroji, aparati ali živali, ki so potrebne ali primerne za njih uporabo, material in sestavine, ki so potrebne ali uporabne pri njih proizvodnji, predmeti, ki so potrebni ali primerni za njih proizvodnjo ali uporabo.

c) Vsa sredstva za poročanje, orodje, aparati, oprema, geografske karte, slike, papirji in drugi predmeti, ki so potrebni ali primerni za opravljanje neprijateljskih operacij, predmeti, ki so potrebni ali primerni za njih proizvodnjo ali uporabljanje.

d) kovinski denar, zlate in srebrne palice, bankovci, izkazi dolgov, vsaka kovina, material, kalupi za delanje kovanega denarja, plošče, stroji ali drugi predmeti, ki so pripravi ali potrebni za njih proizvodnjo.

II.

Pogojna kontrabanda: Vse vrste živil in krme, obleke in material, ki se uporablja za njih proizvodnjo.

Centralizacija izvoza hrastovine na Slovaškem

Slovaške firme, ki izdelujejo hrastove železniške prage so organizirane v Zvezi za izdelavo in prodajo pragov, ki šteje 76 firm, 5 tvrdk pa je ostalo izven zveze. Sedaj se skuša vsa trgovina in proizvodnja pragov centralizirati, da bi mogla Slovaška bolj kompaktno nastopati na tujih trgih. V sezoni 1938/39 je dobavila zveza slovaškim železnicam 1.252.570 pragov in 8500 kubičnih metrov lesa. Nemškim železnicam je dobavila 200.000 pragov in 75.000 kubičnih metrov lesa. Sedaj se pogaja zveza za dobavo 100.000 pragov egiptskim železnicam ter bi dobila Slovaška narodna banka za te prage za 4,4 milijona Ks deviz. V najkrajšem času bo dobavila zveza železnicam v protektoratu pragov za 28,8 milijona Ks. Nemškim državnim železnicam pa bo dobavila še pol milijona pragov za 26 milijonov Ks in drugega lesa za 5 milijonov Ks.

Štev. 12355/39.

Nabava

Državni rudnik Velenje razpisuje na dan 3. oktobra 1939 neposredno pismeno pogodbo za dobavo kablov: 680 m oklopnega telefonskega 3x1 mm² za polaganje v jami, 100 m NK 1x500 mm², 100 NGKC 3x25 mm² in 50 m NGKC 6x25 mm². Ostali pogoji pri rudniku.

Državni rudnik v Velenju
9. septembra 1939.

Sporazum in industrija

Po načrtu treba začeti delati za dvig blagostanja

V zadnji številki »Metalurgije« čitamo naslednji uvodnik glavnega urednika Zvonimirja Martinovića:

»S sporazumom med kr. vlado in Hrvatsko seljaško stranko je odstavljen z dnevnega reda največji problem naše notranje politike: hrvatsko vprašanje.

Z ustvaritvijo novega stanja v Jugoslaviji, v katerem je verjetno banovina Hrvatska samo prva etapa, naj vendar enkrat preneha doba čiste politike pri vodstvu državnih poslov. Od zedinjenja pa do danes je bilo na vrhovih državne uprave preveč politiziranja in partizanstva, ki je neusmiljeno vrglo v ozadje tudi najvažnejša gospodarska vprašanja.

O gospodarstvu, zlasti pa o industriji se je vodil račun ne na podlagi določenih načel in norm, temveč po naključju in po trenutnem razpoloženju ali nerazpoloženju. Sploh so industrijsko-gospodarska vprašanja redko našla razumevanje pri poklicnih politikih.

Na resolucije, spomenice in predstavitve resnih industrijskih in drugih gospodarskih organizacij (katerih zastopnike v drugih državah vlade vabijo na posvetovanja in katerih mnenje se povsod na svetu visoko ceni), se je pri nas le redko kdo od odgovornih oziral — ker so bili vsi zavzeti s čisto političnimi posli. Želje in zahteve industrije, ponavljane iz leta v leto, so ostale mrtve črke na papirju. Resolucije so se kopile, za njih izvršbo pa ni nihče nič storil z izgovorom na večno potrebo laviranja, na razne politične ozire in temu podobno.

Z eno besedo: v desetletju se je posrečilo znižati vpliv industrije in gospodarstva sploh na upravo države na smešen minimum. Zavešeno se je šlo preko tega, da so nosilci države gospodarski činitelji, ne pa vaški advokati ali lekarnarji, ki so po naključju razmer postali personifikacija državne oblasti.

Ne prehajajoč v politična razpravljanja o doseženem sporazumu, toda stoječ vedno na stališču, da je nepretrgano delo na vsem ozemlju kraljevine prvi pogoj za delo in procvitanje celotne naše industrije, pozdravljamo aktivno udeležbo hrvatskih zastopnikov v skupnem delu za ureditev Jugoslavije in želimo, da s svojim sodelovanjem v polnem obsegu pripomorejo, da se čimprej rešijo vsa najbolj aktualna gospodarska vprašanja.

Edinstvo trgovinskega ozemlja zanteva v vsakem primeru polno

sodelovanje in dovršeno koordinacijo, ker smo vsi skupaj i Srbi i Hrvati i Slovenci še mnogo premajhni in preslabotni, da bi smeli iti narazen. Edinstvo trgovinskega območja ne daje nikomur od nas samo pravice svobodne trgovine na vsem državnem ozemlju, temveč nalaga nam vsem tudi dolžnost, da kot dobri gospodarji sporazumno in dogovorno delamo za povečanje našega narodnega blagostanja.

S samo posameznimi akcijami pa se ne doseže mnogo, pa naj bi se še tako poveljevale po časopisu.

Edina prava pot je pot načrtnega dela v gospodarstvu, zlasti pa v industriji. S tega mesta že štiri leta dokazujemo potrebo gospo-

darskega načrta in vseh drugih ukrepov, ki jih treba v zvezi s tem storiti. Danes oprostimo vsem in ne obtožujemo nikogar, ker to dosedaj ni bilo storjeno, ker je bila naša država v fazi notranjega političnega kipenja.

Sedaj pa, ko imamo utemeljeno upanje, da bodo vsi ljudje in vse stvari prišle na pravo mesto, apeliramo na vse naše gospodarske in politične činitelje, da povedejo Jugoslavijo po načrtu h gospodarskemu preporodu.

Gospodarsko močna Jugoslavija je najboljša jamstvo, da bodo v njej zadovoljni i Srbi i Hrvati i Slovenci, da jo bodo ljubili, da bodo na njo ponosni in da jo bodo, če treba, branili tudi z orožjem.

Resnica o sladkorju

Nekateri so govorili, da je pri nas zmanjkalo sladkorja, ker da so ga trgovci zadrževali. Te trditve niso samo čisto neresnične, temveč tudi smešne.

Notorično je vendar, da je v vsej državi zmanjkalo sladkorja in dase je zato moral dovoliti uvoz tujega sladkorja. Nato je nastala zmešnjava z znižano državno trošarino. Trgovci so bili v nevarnosti, da bodo oni morali plačati razliko med staro in novo trošarino. Že zato niso imeli trgovci prav nobenega interesa, da bi kopili sladkor.

Sicer pa sladkorja niti ni bilo. Ves prejšnji teden ni bilo sladkorja v Ljubljani. Ko sta v ponedeljek prišla dva vagona, sta bila na mah razdeljena. Niti pri najboljši volji niso mogli trgovci dati sladkorja. Takšna je resnica. V zadnjih dneh, kakor čujemo, se je položaj zboljšal in novi sladkor je začel prihajati, da je s tem tudi sladkorne siske najbrže konec. Vsa ta stiska pa ni nastala tudi po krivdi drž. sladkornih tovarn.

Doma in po svetu

Minister dr. Lazar Marković je dal po svojem obisku pri Aci Stanojeviću v Knjaževcu daljšo izjavo, v kateri je med drugim dejal: Sedanja vlada ima nalogo, da izvede sporazum in da vrne narodu politične svobode. Nadalje je izjavil, da bo dala vlada v najkrajšem času nov volivni zakon s tajnim glasovanjem z volivnimi okraji in okrožji. Prepričan je, da bo radikalna stranka sporazum odobrila. Sporazum bo prišel tudi v novo ustavo in takrat bo njegovo besedilo definitivno redigirano. Na koncu je izjavil, da je politika vlade, da ostane do skrajne meje nevtralna, skrajna meja pa je, če bi nas kdo napadel.

Dr. Košutić je govoril na shodu HSS v Zagrebu zadnji nedeljo tudi o naši nevtralnosti ter med drugim dejal: Kakor je že dejal naš predsednik, hoče ostati hrvatski narod nevtralen in ohraniti mir. Vsa Jugoslavija bo to stališče branila. Ves naš vpliv v državi bomo uporabili v to, da ostane Jugoslavija nevtralna, kar je tudi že uradno proglašeno kot volja vlade. Potrebno pa je, da nimamo zaprtih oči in gluhih ušes. Če vidiš — je dejal naš predsednik — da sosedova hiša gori, potem moraš vsaj iti na dvorišče, da se tudi tebi ne bi zgodilo isto in da ne pride ogenj k tebi. Zato so bili poklicani v vojsko tudi naši ljudje, da bomo pripravljeni, da nas nihče ne bo mogel iznenaditi.

Ban dr. Šubišić je dovolil, da more začeti »Hrvatski junak« delovati. Hrvatska mladinska organizacija »Junak« je bila pod prejšnjim režimom razpuščena. V vodstvu nove mladinske organizacije so Milutin Majer, Milan Praunperger, dr. Protulipac in Branko Reš.

»Hrvatski dnevnik« poroča, da se angleški finančniki zelo zanimajo za novo banovino Hrvatsko in da bodo tudi radi dali kapital

za njeno gospodarsko obnovo, ker poznajo hrvatski narod kot delaven in zelo soliden narod.

»Hrvatski dnevnik« z zadovoljstvom konstatira, da so bili po zadnji amnestiji zadnji hrvatski politični kaznenici izpuščeni.

Ministrski svet je izdal uredbu, na morajo vsi, ki so prodali pšenico Prizadu, v celoti izvršiti naročilo. Prizad more dobavne roke podaljšati za največ 12 tednov. Oni, ki ne bi izročili Prizadu prodane pšenice v dogovorjenih rokah oz. v roku, podaljšanim od Prizada, se kaznujejo z globo od 10.000 do 500.000 dn. Če se globa ne bi mogla plačati, se spremeni v zaporno kazen.

Ministrski svet v Beogradu je izdal uredbu o omejitvi porabe benzina za luksuzne avtomobile.

Vsi jugoslovanski državljani, ki potujejo v Nemčijo, morajo imeti nemški vizum.

Društvo »Dalmatinski skupe« v Zagrebu se je prostovoljno razpustilo, ker so sedaj po ustanovitvi banovine Hrvatske regionalna imena odveč.

V novi tovarni aluminijevega oksida v Lozovcu, ki je bila letos dovršena, se je proizvelo že okoli 100 vagonov najbolj čistega aluminijevega oksida, ki je bil nato z elektrolizo predelan v kovinski aluminij. Tovarna pa misli svojo proizvodnjo še znatno povečati.

Levantski velesejem v Bariju se bo vendarle odprl, čeprav nekoliko kasneje ko druga leta.

Belgijska vlada bo začela odpuščati tuje delavce. Skupno bo moralo zapustiti Belgijo 30.000 delavcev. Na njih mesto pridejo brezposelni belgijski delavci.

Sovjetski dopisni urad javlja, da je čisto izmišljena vest, da bi bil Litvinov aretiran in ustreljen.

Italijanska ladja »Rex« je odplula iz Neaplja v Ameriko. Na krovu so večinoma ameriški potniki, ki se vračajo v domovino.

Nemška ladja »Bismarck« je naletela na nemško mino in se potopila.

V španskih pristaniščih je 64 nemških ladij, ki so se zateleke v španske luke pred angleškimi ladjami. 300 ameriških in kanadskih pilotov se je prijavilo za službo v demokratskih zračnih vojskah.

Nemška vlada je s posebno naredbo ublažila določila o oskrbovanju prebivalstva z obutvijo in predvili. Objavljen je bil seznam predmetov iz teh vrst, ki se morejo prodajati brez kart.

Svedska vlada je prepovedala brez posebnega dovoljenja izvoz cele vrste predmetov. Zlasti je prepovedan izvoz rud, časopisnega papirja, železa, železnih tračnic in jeklenih plošč.

Tržna poročila

Tržne cene v Celju dne 1. septembra 1939.

Goveje meso: 1 kg volovskega mesa din 8—12, kravjega 8—10, vamping 6, pljuč 5, jeter 10—12, ledvic 12, loja 6.

Teletina: 1 kg telečjega mesa I. din 8—10, II. 7—9.

Svinjina: 1 kg prašičjega mesa din 14—17, pljuč 8, jeter 10, glave 9, slanina 16, suhe slanina 18—20, masti 18, šunke 20—22, prekajenega mesa 16—20.

Perutnina: piščanec din 10—16, kokoš 22—28, raca 20, gos 40, domači zajec 5—15.

Ribe: 1 kg krapa din 14, postrvi 38—40, ščuke 17, klina 12, pečenke 10.

Mleko, maslo, jajca, sir: 1 liter mleka din 175—2, kisle smetane 10—12, 1 kg surovega masla 24—28, čajnega masla 30—36, masla 24, bohinskega sira 24—28, trapistovskega 16—28, pol ementalkega 30, sirčka 6, eno jajce 1.

Kruh: 1 kg belega kruha din 4'25, polbelega 3'85, rženega 3'85, črnega 3'60, žemlja mala 0'50, bela štruca 47 dkg 2, 94 dkg 4, polbela 52 dkg 2, 104 dkg 4, ržena 52 dkg 2, 104 dkg 4, črna 56 dkg 2, 112 dkg 4.

Sadje: 1 kg jabolk 1'50—3, hrušk 1'50—3, breskev 4—6, luščenih orehov 32, češpelj 2—4, suhih češpelj 8—10, suhih brusov 7, 1 limona 1.

Specerijsko blago: 1 kg kave Portoriko din 84, Santos 56, Rio 52, pražene kave 64—98, čaja 90—130, kristal belega sladkorja 14, sladkorja v kockah 15-50, v prahu 16, medu 18—20, kavne primesi 19, riža 5'50—12, 1 liter namiznega olja 14, olivnega 17—31, bučnega 12, kisa 3—4, 1 kg soli 2'75, popra 40 do 44, paprike 20, sladke paprike 36, testenin 7—15, mila 9—12, kvasa 32—36, marmelade 10—24.

Mleviski izdelki: 1 kg moke št. 00 din 3'25, št. 0 3—3'25, št. 2 2'80 do 3, št. 4 2'60—2'80, št. 5 2'50—2'70, št. 6 2'30—2'50, ržene enotne moke 2'75—3, pšeničnega zdroba 3'75, koruznega 2'25, pšeničnih otrobov 1'75, koruzne moke 2, ajdove 4 do 4'50, kaše 4'50, jesprenja 4—4'50, ovsenega riža 7.

Zito: 1 q pšenice din 200, rži 200, ječmena 190, ovsra 195, prosa 250, koruze 170, fižola 250—400, graha 900, leče 800—1200.

Kurivo: 100 kg trdih drv žaganih 24, 1 m³ mehkih drv 70, 100 kg mehkih drv žaganih 22.

Krma: 1 q sladkega sena din 65, polsladkega 60, kislega 55, slame 35—40, prešana stane 5 dn več.

Zelenjava in gobe: 1 kg endivije din 2—3, 1 glava endivije 0'50, 1 kg zgodnjega zelja 2, kislega 4, ohrovt 2, karfižole 5, 1 koleraba 0'25 do 0'50, 1 kg kolerabe 2, 1 krožnik špinace 1'25, 1 kg špinace 6, paradiznikov 2, kumar 2, kumarje za vkisovanje 5, graha v stročju 3, fižola v stročju 3, 1 krožnik fižola 2, 1 kg čebule 3, česna 8, krompirja 1'50.

Skok cen za pšenico v tujini

Vojna v Evropi je povzročila nenavadno močan skok cene pšenice. Kakšne so dejanske cene danes v Evropi, se niti ne ve, ker niti na Liverpoolski niti na rotterdamski borzi pšenica več ne notira. Zaradi vojne, ki se ne vodi le na suhem, temveč tudi na morju, so danes cene dvakrat večje kakor so bile v juliju. Zanimivo je, da so se cene pšenice dvignile tudi na ameriških borzah. Čikaška borza je zabeležila tečaj, ki pomeni po evropski pariteti ceno 108 do 110 din za 100 kg. To je približno dvakrat večja cena, kakor je bila naša izvozna pariteta v začetku avgusta.

Radio Ljubljana

Četrtek, 14. sept. 12.00: Naši pevci pojo (plošče) — 12.45: Poročila — 13.00: Napovedi — 13.20: Radijski orkester — 14.00: Napovedi — 18.00: Operni trio (gg. St. Marin, L. Comelli, I. Krmpotić) — 18.40: Slovenščina za Slovence (dr. Kolarič) — 19.00: Napovedi, poročila — 19.30: Deset minut zabave — 19.40: Savez Sokola kralj. Jugoslavije — 20.00: Šrnel kvartet »Murnček« — 20.45: Reproduciran simfonični koncert — 22.00: Napovedi, poročila — 22.15: Koncert radijskega orkestra.

Petek, 15. sept. 12.00: Naše pesmi (plošče) — 12.45: Poročila — 13.00: Napovedi — 13.20: Radijski orkester — 14.00: Napovedi — 18.00: Zenska ura — 18.20: Waldteuflov valčki (plošče) — 19.00: Napovedi, poročila — 19.30: Kotiček SPD: Slovenski planinci v bolgarskih planinah — 19.40: Sveta gora in na njej samostan Hilendar — 20.00: Koncert moškega zbora »Sloge«: Uvodna beseda o Petru Jerebu (Ivo Peruzzi) — 20.45: Koncert radijskega orkestra — 22.00: Napovedi, poročila — 22.30: Angleške plošče.

Štev. 12373/39.

Nabava

Državni rudnik Velenje razpisuje na dan 3. oktobra 1939 neposredno pismeno pogodbo za dobavo 650 m jeklenožične vrvi 19 C RN2 D. I. N. 1250. Ostali pogoji pri rudniku.

Državni rudnik v Velenju
10. septembra 1939.